

2. Виправдовування збройної агресії РФ проти України: кримінальна відповідальність. URL: <https://surl.li/cawwfi>

3. Мовчан Р.О. Кримінально-правова новела про виправдовування збройної агресії російської федерації проти України (ст. 436-2 КК України): правозастосовні та правотворчі проблеми. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права. 2022. № 13 (25). С. 197-204. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/>.

4. Правовий аналіз статті 436-2 КК України. URL: <https://www.advokat-veritas.kh.ua/> (дата звернення: 15.04.2026).

5. Мазур М. Воєнні злочини РФ: аналіз резонансних складів кримінальних правопорушень. URL: <https://surl.li/giebso>

6. Науково-практичний коментар до статті 436-2 Кримінального кодексу України (виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії РФ проти України, глорифікація її учасників) / Д. П. Євтеєва, А. В. Лапкін, К.А. Новікова; електрон. наук. вид. / передмова В.С. Батиргареєвої; за наук. ред.: В.С. Батиргареєвої. Харків: Майдан, 2025. 82 с.

Григорчук Наталія Петрівна
аспірантка кафедри кримінальної
юстиції навчально-наукового
інституту права та психології НАВС

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ФОРМИ ВИРІШЕННЯ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВИХ КОНФЛІКТІВ У КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МКС

Після вторгнення Російської Федерації в Україну у 2022 році зафіксовано численні порушення міжнародного гуманітарного права, включаючи вбивства цивільних, катування, депортації та руйнування цивільної інфраструктури. Розслідування злочинів важливе для встановлення справедливості та отримання міжнародної правової підтримки. Це допомагає не лише покарати винних, але й захистити права потерпілих та закріпити принципи верховенства права.

Розслідування таких злочинів є необхідною умовою для відновлення справедливості, захисту прав людини та притягнення винних до відповідальності. Це питання має важливе значення не лише для України, а й для всієї міжнародної спільноти.

Станом на кінець 2025 року в Україні відкрито понад 200 000 кримінальних проваджень, пов'язаних із злочинами РФ. Понад 180 000 із них відносяться безпосередньо до воєнних злочинів. Ці дані оновлюються на офіційних ресурсах, таких як вебсайт Офісу Генерального прокурора [1], що дозволяє вести системний облік та аналіз злочинів.

Традиційна модель МКС зосереджена на притягненні до відповідальності за вчинення особливо тяжких злочинів, але сучасні підходи

включають елементи відновного правосуддя, як альтернативний спосіб врегулювання кримінально-правових конфліктів.

Альтернативні способи врегулювання кримінально-правових конфліктів становлять собою сукупність процедур, що застосовуються поза межами традиційного судового розгляду або як його додатковий елемент із метою досягнення справедливого, ефективного та соціально орієнтованого вирішення конфлікту. На відміну від класичної каральної моделі кримінального правосуддя, такі підходи зосереджуються не лише на встановленні вини та призначенні покарання, а й на відновленні порушених прав потерпілих, компенсації завданої шкоди, а також ресоціалізації правопорушника.

До основних альтернативних способів належать медіація, примирення, переговорні процедури та відновне правосуддя. Медіація передбачає добровільну участь сторін конфлікту за посередництва нейтральної третьої особи – медіатора, який сприяє налагодженню діалогу та пошуку взаємоприйняттого рішення [1]. Примирення, у свою чергу, орієнтоване на досягнення згоди між потерпілим і правопорушником, що може супроводжуватися відшкодуванням шкоди або вибаченням. Переговори виступають більш гнучким інструментом, який дозволяє сторонам самостійно визначати умови врегулювання кримінально-правового конфлікту. Концепція відновного правосуддя є ширшою та інтегрує зазначені механізми, акцентуючи увагу на відновленні соціальної справедливості, участі громади та врахуванні інтересів усіх учасників правовідносин.

Водночас у сфері міжнародного кримінального права застосування альтернативних способів врегулювання суттєво обмежене. Це зумовлено особливою природою міжнародних злочинів, до яких належать геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини та злочин агресії, що становлять загрозу не лише окремим особам, а й міжнародному миру та безпеці. Такі діяння мають підвищений рівень суспільної небезпеки, що обумовлює пріоритет принципу невідворотності кримінальної відповідальності та недопустимість уникнення покарання через позасудові процедури.

Разом із тим окремі елементи альтернативного врегулювання, зокрема підходи відновного правосуддя, поступово інтегруються у міжнародну практику. Вони проявляються у механізмах участі потерпілих у процесі, програмах репарацій, а також у постконфліктному врегулюванні, спрямованому на досягнення примирення та довготривалого миру. Таким чином, альтернативні способи врегулювання не замінюють класичне кримінальне переслідування, а доповнюють його, забезпечуючи більш комплексний і гуманістичний підхід до вирішення кримінально-правових конфліктів.

Ці механізми свідчать про поступове впровадження окремих відновних підходів, спрямованих на відшкодування шкоди та відновлення прав потерпілих.

Разом із тим повноцінне відновне правосуддя не застосовується в діяльності МКС з низки об'єктивних причин. По-перше, міжнародні злочини мають надзвичайно високий ступінь суспільної небезпеки та масовий характер, що унеможливорює індивідуалізоване примирення між правопорушником і всіма потерпілими. По-друге, існує значна асиметрія між сторонами (жертви масових злочинів і особи, які обіймають владні чи військові посади), що ставить під сумнів добровільність і справедливість будь-яких примирних процедур. По-третє, міжнародне право виходить із принципу невідворотності покарання за найтяжчі злочини, що виключає можливість уникнення кримінальної відповідальності через альтернативні процедури.

Крім того, відновне правосуддя передбачає добровільність, діалог і готовність сторін до взаємодії, що в умовах збройних конфліктів або постконфліктних суспільств часто є неможливим або передчасним. У таких ситуаціях першочерговим завданням є встановлення істини, притягнення винних до відповідальності та забезпечення справедливості на міжнародному рівні.

Отже, хоча діяльність Міжнародний кримінальний суд базується переважно на каральній моделі правосуддя, окремі елементи відновного підходу інтегруються у вигляді механізмів участі потерпілих і системи репарацій. Водночас повноцінне застосування відновного правосуддя залишається обмеженим через специфіку міжнародних злочинів і пріоритет принципу міжнародної кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Електронний вебсайт Офісу Генерального прокурора. URL: warcrimes.gov.ua
2. Про медіацію: Закон України від 16.11.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

Гусєва Інна Олександрівна,
здобувач вищої освіти інституту
заочного та дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх
справ

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ФІКСАЦІЇ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Повномасштабна збройна агресія РФ проти України вкотре актуалізувала питання належної фіксації воєнних злочинів та створення ефективних міжнародно-правових механізмів документування порушень норм міжнародного гуманітарного права. В умовах сучасних збройних конфліктів саме своєчасне документування фактів обстрілів цивільного